घाषकः-षिका, घाषकः-षिका, जिघषिषकः-षिका, जाघषकः-षिका ; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि भौवादिकखषधातुवत् (346) बोध्यानि । अस्य धातोः आत्मनेपदित्वात् घषमाणः, घषिष्यमाणः, जिघषिषिष्यमाणः ; इत्यादीनि रूपाणि शानचि भवन्ति, इति विशेषः ।

(461) "घस्लृ अदने" (I-भ्वादिः-715. सक. अनि. पर.) [अ]

"अयं न सार्वत्रिकः । 'लिट्यन्यतरस्याम्' (2-4-40) इत्यदेः घस्लादेशविधानात् । ततश्च, यत्र लिङ्गं वचनं वाऽस्ति, तत्रैवास्य प्रयोगः । अत्रैव पाठः शपि परस्मैपदे लिङ्गम् । लृदित्करणमङि । अनिट्कारिकासु पाठो बलाद्यार्धधातुके । क्मरचि तु विशिष्योपादानम् ।" इति **सिद्धान्तकौमुदी** । एतदनुसारेण रूपाणि लिख्यन्ते । एवञ्च गमकाभावाद् ण्यन्तात् यङन्ताच्च प्रयोगो न ।

— [1]जिघत्सकः-त्सिका ;

[अ] "**परे** तु 'लिट्यन्यतरस्याम्' (2-4-40) इत्येतत्सामर्थ्यात् लिटि माऽस्तु प्रयोगः, अन्यत्र तु भवत्येव । '**जघस्थ**' इति रूपवारणे तत्सार्थक्यम् । '**जघस्थ**' इत्यस्येष्टत्वे हि असार्वत्रिकत्वबोधनेऽपि न कथमपि सार्थक्यम् । अत एव, 'उपदेशेऽत्वतः' (7-2-62) इति सूत्रे, '**घसेः** प्रतिषेधो वक्तव्यः—**जघसिथ**' (वा. 7-2-62) इति **वार्तिकं**, तासौ नित्यानिट्त्वाभावात् प्रत्याख्यातं **भाष्ये** । अन्यथा, अस्य प्रतिषेधार्थं **वार्तिकं** स्यादिति तत्प्रत्याख्यानासङ्गतिः । अच्प्रत्यये **घस्लादेशविधानं** तु—'**अदः**' इत्येतद्रूपवारणार्थमित्याहुः ॥" इति **शेखरकाराः** । अत एव '**घासः**' इति प्रयोगस्योपपत्तिः ज्ञेया । 'शष्पं बालतृणं **घासः**' **इत्यमरः** । एतन्मते ण्यन्तात् यङन्तादपि रूपाणि भवन्त्येव । तदानीम्, '**घासकः-सिका, घासकः-सिका, जाघसकः-सिका,**' इत्यादीनि रूपाणि यथायथमूह्यानि । यङन्ते **जाघसकः** इति रूपप्रदर्शनं तु '**गमहनजनखनघसां** लोपः क्ङित्यनङि' (6-4-98) इत्यत्र 'अनङि' इति पर्युदासेन **औपदेशिकाजादिप्रत्यये** एव लोपः—इत्यभ्युपगच्छतां **शब्दकौस्तुभकाराणां** मतेन । 'न धातुलोप—' (1-1-4) सूत्रे **उद्योते** औपदेशिकाजादावित्यर्थमनाश्रित्य गम्लृ-धातोर्यङन्ते ण्वुलि **जङ्गमकः** इति रूपप्रदर्शनेन **नागेशभट्टानां** तु **जाक्षकः** इति रूपमेव अस्माद्धातोर्यङन्ते सम्मतमिति भाति । प्राचीननवीनयोर्बहुषु स्थलेषु आशयभेदो यथा भवति—तथाऽत्रापीति बोध्यम् ।

1. अस्य धातोरनुदात्तत्वात् सन इण्निषेधः । 'सः स्यार्धधातुके' (7-4-49) इति धातुसकारस्य तकारादेशे च रूपम् । एवं सन्नन्ते सर्वत्र ज्ञेयम् ।